

PLEIV TUJETSCH

Rapport annual 2006

INVITAZIUN

alla radunonza generala dalla pleiv Tujetsch
mesjamna, ils 13 da zereladur 2007
allas 20.00 uras en sala dalla casa da scola Rueras

Tractandas

Avertura e beinvegni

1. Elecziun da dus dumbravuschs
2. Protocol dalla radunonza generala dils 12 da zercladur 2006
3. Rapport dil president dalla pleiv
4. Rapport dalla presidenta dil cussegl pastoral
5. Rendaquen, rapport dils revisurs ed approbaziun dil quen 2006
6. Preventiv e fixar il pei da taglia per igl onn 2007
7. Approbaziun dil contract da transferiment da proprietad
8. Rapport dalla cumissiun «Restauraziun baselgia s. Vigeli»
  - a) Approbaziun dil rapport dalla cumissiun, dil quen final restauraziun dalla baselgia parochiala s. Vigeli
  - b) Dar scarica alla cumissiun ed alla suprastonza da pleiv
  - c) Sligiar si la cumissiun da baghegiar
9. Renovaziun caplutta s. Onna, conceder il necessari credit
10. Elecziuns
  - a) president
  - b) 4 commembers da suprastonza
  - c) 2 revisurs da quen
  - d) 2 suppleants revisurs da quen
11. Orientaziuns
12. Varia

En num dalla suprastonza da pleiv Tujetsch envidein nus Vus, preziai commembers da nossa cuminonza, alla radunonza generala da Vossa pleiv. Ei legrass nus d'astgar beneventar in grond diember a quella impurtonta radunonza.

Il president
Tadeus Giossi

La vicepresidente
Ursulina Cavegn-Bisquolm

Protocol

Radunanza generala dalla pleiv Tujetsch, gliendisdis, ils 12-06-2006 allas 20.⁰⁰ uras
ell'aula dalla casa da scola a Sedrun.

Presents: 70 persunas

Perstgisai: Uschi Cavegn, vice-presidenta

Bruno Berther

Gion Giachen Monn

Imelda Monn

Ciril Monn

Benedetg Hendry

Tractandas

Avertura e beinvegni

1. Elecziun da dus dumbravuschs
2. Protocol dalla radunanza generala dils 06-06-2005
3. Rapport dil president dalla pleiv
4. Rapport dalla presidenta dil Cussegl pastoral
5. Rendaquen, rapport dils revisurs ed approvaziun dil quen 2005
6. Preventiv e fixar il pei da taglia per igl onn 2006
7. Approvaziun d'ils contracts d'acquist da terren en connex cun la via da quartier
Ruinas a Selva
8. Orientaziuns
9. Varia

Il president da nossa pleiv, Tadeus Giossi, arva la radunanza e fa a tuts presents in
cordial beinvegni. Tons commembers hagi la radunanza generala buca adina. Ei
fetschi naturalmein grond plascher che aschi biars parochians muossien interess
per ils fatgs da nossa cuminanza.

1. Eleccziun da dus dumbravuschs

Ord il ravugl dils presents vegnan Arthur Caduff e Mudest Venzin elegi sco dumbravuschs.

2. Protocol dalla radunonza generala dils 6 da zercladur 2005

Ils commembers presents ein dil meini da buca aunc publicar inagada ils rapports en il protocol. Aschia cuosta il stampat dil cudischet empau pli pauc.

La suprastonza dalla pleiv pren encunter quei giavisch e sesprova da scursanir empau la broschura annuala.

Il protocol dalla radunonza generala dils 6 da zercladur 2005 vegn approbaus unanimamein.

3. Rapport dil president

En il rapport annual dil president vegn menziunau sur dalla lavur dalla suprastonza. Egl onn vargau ha la renovaziun e restauraziun dalla baselgia s. Vigeli dau in tschuat lavur. Ultra da quella gronda ovra menziunescha il president sur dallas festivitads da 800 onns baselgia s. Vigeli. Quellas ein stadas repartidas sur gl'entir onn ora e grond e pign ha saviu far diever da quellas purschidas. En tut ein quellas festivitads gartegiadas per cumpleina cuntentientscha dils organisaturs mo era dils participonts. Quei naturalmein era grazia al grond engaschi da biaras persunans ch'ei segidas sin ina moda ni l'otra.

Il rapport dil president ch'ei vegnius mess a scret en il cudischet vegn approbaus unanimamein.

4. Rapport dalla presidenta dil Cussegl pastoral

Era la presidenta, dunna Ursula Deplazes, ha mess a scret il rapport dil Cussegl pastoral. En quel menziunescha ella la lavur ch'ei vegnida fatga entras ils commembers dil Cussegl pastoral, il qual dueigi esser in ligiom denter pleiv-plevon-e-pievel.

Il rapport vegn approbaus unanimamein dils presents.

5. Rendaquen, rapport dils revisurs ed approvaziun dil quen 2005

Il cassier dalla pleiv, Simeon Cavegn, metta avon il quen, il qual ei medemamein mess a scret. El fa attents sin entgins sbagls da stampa ch'ei deplorablamein succedi. Las entradas da nosssa pleiv muntan a frs. 491'198.10 e las expensas la summa das frs. 486'325.90. Aschia seresulta ei in pign gudogn da frs. 4'872.20. Pil mument seigien las entradas dalla taglia alla fontauna fetg grondas. Els proxims onns astgeien nus quintar che quellas semovien en quella rama dils davos onns. Per la pleiv ei quei fetg legreivel aschia ch'ella sa renovar e restaurar onn per onn las baselgias e capluttas, senza stuer far pli gronds deivets. Il cassier engrazia a tuts che han susteniu la pleiv cun donnaziuns, sco era per la buna collaboraziun ed il sustegn dils commembers dalla suprastonza.

Il rapport dils revisurs Hubert Venzin e Linus Vincenz dat perdetga ch'il quen e la bilanza sco era ils quens dallas baselgias e capluttas ein vegni menai schuber e bein conform ad ina contabilitad moderna. Sin fundament da sias controllas proponan ils revisurs als commembers dalla pleiv da Tujetsch d'approbar il quen e la bilanza digl onn 2005 cun dar scarica al cassier e tuts funcziunaris dalla suprastonza ed admetter al cassier in Dieus paghi per siu engaschi.

Il quen e la bilanza vegnan approvai unanimamein dils votants.

6. Preventiv e fixar il pei da taglia per igl onn 2006

Il preventiv pigl onn 2006 ei medemamein publicaus el rapport annual. Quel preveda entradas da frs. 436'200.00 ed expensas da frs. 440'100.00, quei che sedat in pign manco da frs. 3'900.00. Era uonn ei previu da sanar ni restaurar in ni l'auter object da nosssa pleiv. La casa pervenda veglia «Spinatscha» ei da renovar e la summa ch'ei vegnida prevedida, dil temps cura ch'il preventiv ei vegnius tschentaus si, vegn segiramein buca a tonscher. Era tier l'orgla en baselgia s. Vigeli vegn la summa prevedida strusch a tonscher per remplazzar il motor ch'ei ius empaglia el temps da Nadal. Oz savein nus in tschuat dapli che avon entgins meins. Aschia che vulein far attents che las summas prevedidas el preventiv ein da consumar cun precauziun. Tier las entradas dallas taglias essan nus visai vi sin il canzlist communal che dat mintgamai a nus las indicaziuns. Tenor el vegnan las taglias ad ira anavos el proxim onn, aschia ch'era nus stuein quintar cun meins entradas da quella vart. Denton astgein nus esser empau pli optimists che quei ch'il canzlist prognotisescha.

Per quei propona la suprastanza dalla pleiv da schar il pei da taglia sin 10 % dalla taglia cantunala. Aschia sco igl ei stau ils davos onns.

Votantas e votants van unanimamein d'accord cul preventiv presentaus e da preveder il medem pei da taglia sco entochen da cheu.

7. Approbaziun d'ils contracts d'acquist da terren en connex cun la via da quartier Ruinas a Selva

Entras l'erecziun dalla via Ruinas a Selva ha la fundaziun dalla baselgia da Selva stuiu dar giu terren alla vischnaunca e perencunter survegniu en auters loghens quei terren. Cun quella approbaziun san quels contracts vegni confirmai dallas istanzas.

8. Orientaziuns

Ils contracts dil prau Dulezi, cumpra d'ina cumpart ed ina cumpart surdar en dretg da baghegiar han finalmein saviu vegnir serrai giu denter la pleiv e la vischnaunca. Quei ei denton succediu per l'entschatta digl onn 2006.

Informaziun successur da sur Alexi Manetsch

Il president dalla pleiv, Tadeus Giossi, informescha cuortamein il curriu e passau.

L'abdicaziun a scret da sur Alexi havein nus retschiert ils 24 da mars. Ensemen cun el havein nus ponderau tgei e co preveder cun la piazza libra. Siu scriver ei denton ius directamein tier il ordinariat episcopal il qual ha immediat inserau en sia gasetta per quella piazza. Il cassier ed il president han priu si contact cun il vicari general, dr. Vitus Huonder e fatg valer tier el che nossa pleiv duessi haver in agen plevon. Ins hagi bein fatg ils davos onns ina collaboraziun cun las pleivs vischinontas. Ei seigi denton adina vegniu vitier dapli lavur ed incumbensas e nus haveien l'impressiun che nossa pleiv hagi spiars memia bia cun quella collaboraziun. Il vicari general ha saviu proponer en cuort temps in plevon per nossa pleiv. E nus dalla suprastanza havein priu quella caschun d'engaschar sur Reto Nay, cun la resalva che la radunonza generala s'accordeschi cun igl engaschament dil spiritual. Sur Nay ei 45 onns giuvens, oriunds da Zignau denton carschius si a Glion. Entochen

oz ha sur Nay buca aunc pastorau en ina pleiv, el ei staus bia onns a Ruma e dapresent viva el en Moldavia. Tier ina viseta ch'el ha fatg a nossa pleiv ensemen cun sia mumma e sia casarina havein nus, il president ed il cassier, giu la caschun da tschintschar cun sur Nay ed era tschentar enqual damonda. El ha fatg a nus ina buna impressiun, empau conservativs quei che sia rassa muossa era. Denton ha el since-rau a nus, ch'el vegni buca a revolver la pleiv da Tujetsch. E quels che lavurien per la pleiv seigien da schar luvrar vinavon. In ulteriur plevon vegni per in temps era cheu a Tujetsch. Ensemen vegnien els a perdegar sin il canal da televisiun ed egl internet.

Sche la pleiv da Tujetsch sa s'accordar sche vegness sur Nay ad entscheiver tier nus cun ils 15 d'october 2006. Igl ordinariat episcopal nominass sur Nay igl administratur per nossa pleiv e quei per in onn. Suenter quei onn d'emprova, aschibein per la pleiv sco era per il plevon, sa sur Nay vegnir elegius definitivamein sco plevon da Tujetsch. Suenter quella cuorta informaziun arva il president la discussiun nua che pro e contra sebrattan giu. Differents meinis pervia ch' il plevon porti rassa e seigi cheutras ina persuna conservativa che meini nossa pleiv puspei anavos sil planacau d'antruras, fan la runda. La tema che quei savessi succeder ei gronda ed ils pregiudezis d'enqualin commember encunter il niev plevon ein buca da surudir. Denton dat ei era auters meinis ch' ein pli migeivels e van encunter als pregiudezis. L'elecziun da plevons, cunzun plevons romontschs, ei fetg, fetg pintga ed ins dueigi inagada prender quella caschun d'engaschar sur Nay sco plevon administratur da nossa pleiv. Sche nossa tenuta ei aschi paupra che nus vulein gnanc dar ina schanza da secumprovar, lu stoppien ins schon far la damonda, vulein nus aunc in augsegner ni buc. Las relaziuns cun la baselgia ein naturalmein semidadas enorm. La concorrenza da sport, televisun, internet ed aunc bia auter ei fetg gronda e la baselgia sappi far pauc encunter las occurenzas che vegnan menadas atras las fiastas e las dumengias. Aschia sa in summa ina cumpareglaziun d'ozildi cun avon 50 onns veramein buca vegnir fatga. Ina critica sauna el dretg liug el dretg mument ei adina d'engrau, denton sto quella critica adina ver cunfins ed esser bein ponderada. Ina schliatta tenuta enviers ina persuna lai adina anavos in tev, ch'ei buca aschi spert da dumi-gnar naven.

Suenter quella viva discussiun decidan votantas e votants da dar alla suprastonza l'incumbensa da pladir sur Reto Nay per in onn sco plevon administratur per nossa pleiv.

Il president dalla cumissiun da baghegiar, Tarcisi Hendry, orientescha ils commembers sur dallas lavurs ch'eiin aunc buca terminadas en baselgia parochiala. El decuors dalla stad duei igl altar dalla sontga fossa vegnir restauraus e renovaus a fin. La tecnica vegn medemamein el decuors dalla stad messa sin in modern nivel. Ulteriuramein orientescha el era sur dalla reinauguraziun dalla baselgia restaurada. Il program da fiasta vegn publicaus ella Tuatschina ed ei fetschi gia ussa grond plascher da saver surdar la baselgia en niev vestgiu tarlischont als parochians da nosssa cuminonza.

Il president dalla pleiv engrazia als commembers dalla cumissiun per tutta buna lavur prestada. Medemamein engrazia el allas interpresas ed a tut tgi che ha fatg viseta e persequitau las lavurs da restauraziun. Medemamein engrazia el a tuts donatur per il sustegn finanziel.

Varia

Sut varia negin che vul s'exprimer, aschia ch'il president sa serrar la radunonza generala gia allas 21.25 uras. El engrazia a tuts presents per la preschientscha e per l'attenziun. In engraziament admetta el era als consuprastonts per tutta buna lavur en favur dil beinstar da nosssa pleiv ed a tut tgi che segida sin ina moda ni l'otra per ils fatgs da nosssa cuminonza. Cun giavischar a tuts in bien retuorn a casa suentar las producciuns dils films, onn giubilar 800 onns baselgia s. Vigeli, numnadamein la fiasta da s. Vigeli e la processiuin sil Gotthard, surdat el il cepter als responsabels dils films.

Rueras, 15 da zercladur 2006

l'actuara Rita Hitz-Schmid

Rapport dalla suprastonza dalla pleiv Tujetsch per igl onn 2007

Preziadas parochianas, preziai parochians

Els davos onns eis ei stau usit che la suprastonza dalla pleiv informeschi el rapport annual alla cuminonza da nossa pleiv sur dil curriu e passau egl onn vargau. Nus lein mantener era uonn quei usit e rapportar sur dils impurtonts eveniments da nossa pleiv. Segiramein ei la restauraziun interna dalla baselgia parochiala da Sedrun in dils pli impurtonts eveniments da quest onn. Per quei lein nus era aschuntar il rapport final dalla cumissiun a nies rapport. Pigl ulteriur lein nus serestrenscher uonn sil pli impurtont e scursanir il rapport en favur dil numnau rapport dalla baselgia s. Vigeli. Nus havein piclau ora mo il pli essencial ch'ei curriu e passau eifer igl onn vargau.

Renovaziun dalla baselgia parochiala – fiasta dalla reconsecraziun

Cun grond desideri ha nies pievel spitgau sin la finiziun da quella gronda ed impurtonta restauraziun. Ina talla lavur drova denton siu temps ed igl ei strusch da calcular tgei temps ch'ei necessaris per ademplir las pretensiuns. Era ils cuosts per ina тала овра ein fetg grevs dad erruir e strusch pusseivel da far in preventiv exact. Schebein ch'igl ei adina vegniu sespruau da tener en il preventiv ha ei dau differentas lavurs che han custau dapli ni che eran insuma buca previdas. Meinsvart han ins stuiu prender decisiuns spontanas, schebein ins vegli far quella ni tschella lavur. Pertgei per cura ch'igl ei stau scuvretg empau da quei ch'era zuppau ein beinenqual detagl sesclarius en tut in'otra dimensiun e che ha la finfinala convocau dapli cuosts. Nus havein denton saviu percorscher che quellas lavurs han stuiu vegnir exequidas per buca schar anavos enqual tachel. La finamira ei adina stada da remetter la baselgia parochiala el stan d'origin, aschilunsch ch'igl ei insuma stau pusseivel da reconstruir e naturalmein era responsabel davart ils cuosts. La cumissiun ha en tuts graus agiu cun in bien e saun giudezi ed ha adina informau en detagl la suprastonza sur dil previu e las consequenzas leutier.

La suprastonza dalla pleiv engrazia alla cumissiun, numnadamein al president signur Tarcisi Hendry, als ulteriurs commembers Ursulina Cavegn-Bisquolm e Mudest Venzin per tutta buna lavur prestada. Il president Tarcisi ha empallau ed organisau

tut ils affars da quella renovaziun cun gronda premura e stenta. El ei adina sestentaus da far il meglier pusseivel cun risguardar tut ils aspects. Tier el havein nus adina sentiu in grond plascher da s'engaschar per il sacral. Engraziar vulein nus era agl architect signur Bruno Indergand ed a tut tgi ch'ei staus cumpigliaus vid la lavur da restauraziun. In cordial e sincer engraziament admettein nus spezialmein a tut tgi che ha susteniu quella gronda ovra cun mussar capientscha per il liung temps da lavur e cunzun per il generus sustegn finanziel che la fundaziun s. Vigeli ha astgau retscheiver. Nus sperein denton fermamein che la fundaziun astgi retscheiver vinavon Vies agid e sustegn.

Cumiau da Sur Alexi Manetsch - beinvegni a Sur Reto Nay

Suenter 17 onns pastoraziun en Tujetsch ha sur Alexi Manetsch demissionau sco plevon da nossa pleiv. Igl ei buca stau aschia che la suprastonza dalla pleiv ha giavischau quella abdicaziun, mobein il giavisch da sur Alexi Manetsch da bandunar nossa pleiv. Ils 22 d'october 2006 havein nus priu cumiau dil parsura da nossa pleiv, sur Alexi Manetsch e da siu gidonter sur Benny Varghese e beneventau nies niev augsegner, sur Reto Nay, cun ina fiastetta. Il chor baselgia da Sedrun ha embelliu la s. Messa e la societad da musica Tujetsch ha delectau il pievel duront igl apperitiv, purschius dalla pleiv, cun entgens tocs musicals. En num dalla suprastonza dalla pleiv e da tuts parochians engrazia il president als augsegners partents per tutta buna lavur e stenta en favur da nossa pleiv. El giavischa vinavon tut bien e bia satisfacziun en la nova funcziun. Sco pign segn da renconuschientscha per tut il bien prestau regala la pleiv a mintgin ina cristalla ed in bon per viagiar. En num dalla pleiv da Tujetsch beneventa il president il niev augsegner da nossa pleiv, sur Reto Nay. Ad el giavischa el in bien prosperar en nossa cuminonza. Silsuenter ein ils hosps vegni envidai ad in gentar communabel el hotel Alpsu.

Il Segner ha dau il Segner ha priu – siu num seigi benedius

Il Segner dat, mo il Segner pren puspei anavos quei ch'el ha regalau a nus cheu sin tiara per in tempset. Aschia ha il Tutpussent clamau puspei anavos 15 da nos cars commembers. Per els ei il temps cheu sin tiara ius a fin. Els ein returnai tier il nies car Scaffider e gaudan ussa la beadadat dil tschiel. Lur viadi cheu sin tiara ei ius alla fin ed els ein ira ordavon a nus. In di cura che era nus havein da dar adia a quest mund vegnan nos cars defuncts a beneventar nus en l'auter mund. Per tut il bien che

nos trappassai han fatg per nus engraziein nus cordialmein. Nus lein tener els en buna ed engrazievla regurdientscha e lein seregurdar dad els en las s. messas ed en nossas oraziuns.

Il sacrament dil s. Batten han 16 affonets astgau retscheiver ed ein vegni pri si en la cuminonza cristiana. Da quels affonets ein 9 pignets ord nies miez e nus beneventein nos novs commembers cordialmein en nossas retschas. Bugen sperein nus ch'els anflien en nies ambient in cauld da casa e possien prosperar tenor la veglia dil Scaffider.

Nozzas avon la meisa dil Segner ha ei dau uonn sulettamein ina.

Engraziament

Engraziar vulein nus zun cordialmein a nos venerabels augsegners, sur Alexi Manetsch, sur Ozioma Nwachukwu, sur Benny Varghese, sur Reto Nay e sur Markus Doppelbauer per tutta buna lavur, per il grond engaschi e per il beinstar da nossa cuminonza. A sur Placi Huonder, sur Christian Monn, sur Tumaisch Berther engraziein nus per ils buns survetschs egl asil s. Vigeli e per tut il bien ch'els prestan. Els ein ils successurs dils apostels e perdegian a nus las verdads da nies car Salvader e Spindrader, Niessegner Jesus Christus.

In sincer Dieus paghi a tut tgi che s'engascha per il beinstar da nossa cuminonza, cunzun alla gruppia liturgica, als responsabels dalla ductrina, allas dunnas per il salid dil Segner, a tuttas calustras e calusters cun lur gidonters, als ugai da baselgias e capluttas, als organists, al secretariat, al cussegl pastoral, allas differentas uniuns, als ministrants, alla cumissiun da restauraziun, als commembers e revisurs dalla suprastronza da pleiv, allas autoritads communalas ed a mintgin che s'engascha per il beinstar da nossa cuminonza. Il Signur sur veta e mort regali a Vus tuts la pagaglia perpetna.

A Vus tuts giavischein nus in bien e cuntenteivel onn e cunzun la pasch da Christus.

Ura e lavura, Dieus tei gidi allura

En num dalla suprastronza da pleiv

Il president
Tadeus Giossi

Rapport annual dil cussegl pastoral 2006

Era uonn havein menau atras in pulit pulpiu program da lavur enteifer il cussegl pastoral. Bia ei succediu ed era semidau en quei onn. Nus dil cussegl pastoral luvrein plitost davos las culissas, mo era nus 9 cussegliers fagein nossa lavur cun bia engaschi. Nus duessan esser ina punt denter augsegner, pievel e pleiv. Nossas occurrenzas ein multifaras e pertuccan tuttas spartas.

Jeu less menziunar entginas da nossas funcziuns:

S. Retgs, dumengia dils malsauns cun s.Jeli en casa s.Vigeli, referat per ils interessai sur dalla veta franziscana cun Pader Silvio, div. devoziuns d'advent e cureisma, di da suppa nua che Ignazi Schmid offerescha gia dapi biars onns la suppa. Ad el in cordial engraziament. Plinavon il survetsch divin da famiglia, differents appetitivs, Sontgilcrest, s.messa per la fiasta sin plaz avon casa s.Vigeli per nos seniors cun cant sonor dil chor baselgia, silsunter gentar per ils ministrants per possibiliar ad els in camp sco engaziament per sia lavur premurada.

Comiau da sur Alexi:

17 onns ha sur Alexi pastoraun nossa pleiv. In liung temps ha el accumpignau nus dil cussegl pastoral cun plaid e cussegl. Adina eis el staus aviarts per nossas ideas e purschidas. La lavur dils laics ha sur Alexi susteniu fetg. Cussegl pastoral e gruppa liturgica han saviu emprender bia ed era saviu far diever da nossa savida. A Sur Alexi ed era a sur Beni s'auda in cordial engraziament per lur prestaziun.

Comiau da Sur Ozioma:

Era quei di s'auda tier il vargau. Sur Ozioma banduna nossa val. Era el ha accumpignau nus dil cussegl pastoral duront siu temps d'uffeci. El era aviarts per nossas purschidas e nos giavischs. Fetg engaschus eis el staus sil sectur giuventetgna, famiglia ed affons. Mo era nus lecturs e gidonters per parter ora la s.communiun ha el scolau e menau sin in scalem religius. Insumma, era sur Ozioma lai anavos fastigs.

Il november havein beneventau il niev augsegner, sur Reto Nay. Ad el havein fatg in cordial beinvegni. Sia emprema pli gronda s.messa ei stada; la messa da s.Hubert, ensemen cun ils sunacorns. Lu messa da s.Lisabeth, exposiziun ed adoraziun dil Sontgissim per la fiasta da Cristus Retg. Era per festivar la s.messa da s.Barla essan stai giu el tunnel tier ils miniers. Igl ei stau fetg impressiunont. Vinavon messa da s.Clau ensemen cun ils sogns e la giuventetgna. Uncziun dils attempai. Rorate;

Quella devoziun ha sur Ozioma festivau ensemen cun tut ils scolars. S. Silvester havein serrau giu igl onn cun cant d'in quartet dubel e sur Reto. Hymnos Akathistos alla parturidra da Diu senumna quella purschida, che ha carmalau dabia glied en baselgia per fugir empau dalla canera da quella notg. Silsuenther havein purschiu in vin cauld. Pia, dabia occurrenzas havein nus prestau enteifer quei onn. A mi s'auda ei d'engraziar als augsegners, als commembers dil cussegl pastoral cun lur confamigliars, als ministrants, als lecturs, alla gruppa liturgica, als chors da sepultura cun lur dirigents ed organist, in summa a mintgin che segida per il beinstar da nossa pleiv.

Sedrun, matg 2007

Per il cussegl pastoral
Ursula Deplazes-Monn

Bilanza per ils 31-12-2006

Activas

Facultad currenta

Conto banca Cantunala	419.55
Conto banca Raiffeisen	90'157.00
Debiturs	23'389.85
Dabien taglia da cult	225'701.85
Dabien taglia anticipada	23.00
Activas transitoricas	0.00

Vaglias

Conto da spargn BRT	652.00
---------------------	--------

Facultad piazzada

Casa parvenda Sedrun	261'000.00
Casa parvenda veglia Sedrun	159'000.00
Casa parvenda Rueras	131'000.00
Casa parvenda Selva	164'000.00
Baghetg Selva	34'500.00
Faner Rueras	7'200.00
Prau agricol	20'000.00

Passivas

Capital jester

Crediturs	40.00
Crediturs „taglia fontauna“	6'235.05
Deivet hipotecar	120'000.00
Passivas transitoricas	55'398.65

Agen capital e reservas

Agen capital	919'488.65
Reserva manten. baghetgs e baselgias	0.00

Gudogn / sperdita digl onn

15'880.90

Total

1'117'043.25

1'117'043.25

7188 Sedrun, ils 5 da matg 2007 sc

Il cassier: Cavegn Simeon

Quen da cult pigl onn 2006

Expensas

Cuosts da personal/istanzas

Pagas	152'590.00
Pagas e cuosts suprastonza	27'570.30
Pagas augsegners gidonters	2'086.00
Pastoraziun da giuventetgna CADI	7'185.00
Cuors da perfecziun	420.00
Cussegl pastoral / Agid pastoraziun	5'244.00
Cassa da cumpensaziun AVS	18'782.20
Cassa da pensiun	10'899.45
Cassa da malsaus ed accidents	1'688.65
Ulteriurs cuosts da personal	11'937.30

Cuosts immobilias ed indrezs

Manteniment casas	96'219.90
Manteniment baghetgs	0.00
Manteniment indrezs	3'879.45
Manteniment e cuosts dad orglas	5'330.50
Manteniment baselgias e lavurs da contuorn	6'079.35
Ieli, electricitad, aua	2'147.15
Serenera, canalisaziun e miardas	3'573.05

Cuosts generals

Tscheins e cuosts da banca	3'911.35
Taglias	1'856.00
Segiradas	1'633.55
Spesas d'auto, tel. plevons	3'815.55
Contribuziuns	11'488.00
Incasso taglia	7'495.25
Uorden per dar ductrina	4'274.85
Stampats/publicaziuns/inserats	5'179.55
Cuosts da biro/EDV/portis	3'512.70
Spesas suprastonza/consummaziuns radunonzas	623.00
Embelliments	2'322.15
Ulteriurs cuosts generals	13'200.70
Deducziuns	13'700.00

Total expensas

*428'644.95

Entradas

Taglias

Taglia da cult	252'812.60
Taglia alla fontauna	121'908.35

Tscheins

Tscheins casa	35'910.00
Tscheins activs	133.90
Tscheins da praus e terren	4'049.00
Tscheins prau Dulezi	18'013.50

Contribuziuns

Contribuziun caluster	1'500.00
Contribuziun ductrina	6'000.00
Bunamanas Sogntget Gedijs	0.00
Diversas entradas	4'198.50

Total entradas *444'525.85

Cumparegliazium

Total expensas/entradas	*428'644.95	*444'525.85
Fatg anavon	*15'880.90	
Total	*444'525.85	*444'525.85

Quen annual Pleiv Tujetsch

1. Entradas

	Quen 2006	Preventiv 2007
A) Taglias		
- Taglia da cult	252'812.60	250'000.00
- Taglia alla fontauna	121'908.35	120'000.00
B) Tscheins		
- Tscheins casa	35'910.00	35'000.00
- Tscheins activs	133.90	200.00
- Tscheins da praus e terren	4'049.00	4'500.00
- Tscheins prau Dulezi	18'013.50	23'000.00
C) Contribuziuns		
- Contribuziun caluster	1'500.00	1'500.00
- Contribuziun ductrina	6'000.00	6'000.00
- Bunamanas sontget Gediun	-	200.00
- Diversas entradas	4'198.50	100.00
Total entradas	444'525.85	440'500.00

2. Expensas

A) Cuosts da personal/instanzas

- Pagas	152'590.00	170'000.00
- Pagas e cuosts suprastonza	27'570.30	28'000.00
- Pagas augsegners gidonters	2'086.00	2'000.00
- Pastoraziun da giuventetgna CADI	7'185.00	7'200.00
- Cuors da perfecziun	420.00	1'000.00
- Cussegl pastoral	1'500.00	2'000.00
- Agid vid la pastoraziun	3'744.00	1'000.00
- Cassa da cumpensaziun AVS	18'782.20	15'000.00
- Cassa da pensiun	10'899.45	8'000.00
- Cassa da malsauens ed accidents	1'688.65	1'500.00
- Ulteriurs cuosts da personal	11'937.30	8'000.00

B) Cuosts immobilias ed indrezs

- Manteniment casas	96'219.90	10'000.00
- Manteniment baghetgs	0.00	2'000.00
- Manteniment indrezs	3'879.45	3'000.00
- Manteniment e cuosts dad orglas	5'330.50	2'000.00
- Manteniment baselgias	4'986.85	5'000.00
- Lavurs da conturon	1'092.50	2'000.00
- Jeli/electricidad/aua	2'147.15	3'000.00
- Serenera/canalisaziun/miardas	3'573.05	4'000.00

C) Cuosts generals

- Tscheins e spesas da banca	3'911.35	3'800.00
- Taglias / taxas	1'856.00	3'000.00
- Segiradas	1'633.55	2'000.00
- Spesas auto/tel. a plevons	3'815.55	3'500.00
- Contribuziuns	11'488.00	130'000.00
- Ulivaziun sperditas	0.00	20'000.00
- Incasso taglia	7'495.25	8'000.00
- Uorden per dar ductrina	4'274.85	5'000.00
- Stampats / inserats	5'179.55	6'000.00
- Material da biro, eed, porti ect.	3'512.70	3'000.00
- Spesas supr./consumm.radunonzas	623.00	1'500.00
- Embelliments	2'322.15	2'500.00
- Ulterius cuosts generals	13'200.70	10'000.00
- Deducziuns	13'700.00	14'000.00

Total expensas**428'644.95**   **487'000.00****3. Cumparegliaziun**

Total entradas	444'525.85	440'500.00
Total expensas	428'644.95	487'000.00

Fatg anavon/anavos**15'880.90**   **-46'500.00**

Revista dil quen dalla baselgia s. Vigeli

Entradas

Unfrendas	14'138.85
Glischettas	2'016.55
Bunamanas/Legats	0.00
Tscheins bruts	978.80
Contribuziun pleiv	0.00
Restituziun messas fundadas	3'000.00
Renovaziun s. Vigeli	174'195.60
VT / Vendita prau Dulezi	540'000.00
Total entradas	734'329.80

Expensas

Segiradas/taxas	4'019.85
Energia	2'607.05
Stipendis messas fundadas	2'700.00
Embelliments/candeilas	1'829.15
Vins da messas/hostias	1'959.00
Manteniments/REP/Schubergiar	916.35
Tscheins/spesas banca	27.20
Renovaziun s. Vigeli	503'815.60
Total expensas	517'874.20

Surpli entradas **216'455.60**

Il cassier:
Cavegn Simeon

Revista dil quen dalla baselgia s. Giachen

Entradas

Unfrendas ordinarias	6'516.30
Glischettas	3'468.00
Bunamanas/legats	500.00
Restituziun messas fundadas	1'500.00
Tscheins bruts	188.55
Contribuziun pleiv	0.00
Total entradas	12'172.85

Expensas

Segiradas/taxas	2'436.35
Energia	5'200.20
Stipendis messas fundadas	1'350.00
Candeilas/Embelliments	483.45
Vins da messa/hostias	144.00
Manteniments/REP/Schubergiar	305.80
Tscheins/spesas banca	811.65
Total expensas	10'731.45

Surpli entradas **1'441.40**

Il cassier:
Cavegn Simeon

Facultad baselgias e capluttas

Facultad baselgias e capluttas

Sedrun: Baselgia s.Vigeli	Facultad	566'413.90
Ugau e caluster:	Deivet	671'704.00
Deplazes Ursula	Fondo messas fundadas	196'960.00
Rueras: Baselgia s.Giachen	Facultad	2'837.80
Ugau e caluster :	Deivet bancar	24'000.00
Monn Imelda	Deivet fondo messas fund.	75'700.00
	Fondo messas fundadas	113'810.00
Selva: Baselgia s.Gion e Paul	Facultad	55'999.00
Ugau e caluster:	Fondo messas fundadas	28'500.00
Monn Flurin		
Tschamut: Caplutta s. Clau	Facultad	3'930.00
Ugau: Giossi-Maissen Veronica		
Giuv: Caplutta s. Bistgaun	Facultad	18'900.36
Ugau: Monn Gion Giachen		
s. Brida: Caplutta s. Brida	Facultad	17'175.00
Ugau: Monn Flurin		
Zarcuns: Capl. Nossadunna	Facultad	12'231.00
Ugau : Schmid-Manetsch Vigeli		
Camischolas: Capl. s.Onna	Facultad	1'555.00
Ugau : Cavegn Venanzi	Deivet	6'000.00
Bugnei: Caplutta s. Giusep	Facultad	45'785.80
Ugau: Solèr Ambrosi		
Cavorgia : s. Leci	Facultad	4'768.00
Ugau: Hendry Ursulina		
Surrein: s. Antoni	Facultad	37'245.00
Ugau: Loretz Jovita		

Il cassier:
Cavegn Simeon

Rapport dils revisurs da quen

Per la radunonza dalla Pleiv da Tujetsch

Stimada suprastonza

Stimadas commembras, stimai commembers dalla Pleiv da Tujetsch

La revisiun dil quen 2006 ei vegnida fatga entras ils 2 revisurs en preschientscha dil cassier ils 14 d'avrel 2007. Tier nossa controlla havein nus inspectau il quen, la bilanza sco era ils quens dallas baselgias e capluttas.

Sco usitau ei il quen menaus conform alla contabilitad moderna, schuber e bein. Tut ils mussaments ein avon maun e corrispundan allas cudischaziuns. Tier tut nossas damondas ha il cassier saviu porscher il sclariment giavischau.

Sin fundament da nossa controlla proponin nus alla radunonza generala:

- a) *dad approbar il quen e la bilanza 2006 dalla Pleiv da Tujetsch*
- b) *da dar scarica al cassier e tuts funcziunaris dalla suprastonza*
- c) *dad admetter al cassier Simeon Cavegn in cordial «Dieus paghi» per siu grond engaschi.*

Rueras, avrel 2007

Ils revisurs:

Linus Vincenz

Hubert Venzin

Officials dalla Pleiv Tujetsch

Suprastonza dalla pleiv

president
vicepresidenta
actuara
cassier

Giossi Tadeus, Rueras
Cavegn Ursulina, Camischolas
Hitz-Schmid Rita, Rueras
Cavegn Simeon, Sedrun
Monn Ignazi, Sedrun
sur Manetsch Alexi, Sedrun (ex off.)**
sur Nwachukwu Ozioma, Sedrun (ex off.)
sur Benny Varghese (ex.off.)**

**entochen ils 30-09-06

sur Reto Nay (ex.off.) (dals 1-10-06)

Post da contact

Cavegn-Flury Margrith, Sedrun

Revisurs da quen

suppleants

Vincenz Linus, Rueras
Venzin Hubert, Rueras
Berther-Tuor Victoria, Gionda
Venzin Mudest, Rueras

Ugaus baselgias e capluttas

Tschamut
Selva
S.Brida
Giuv
Rueras
Zarcuns
Camischolas
Sedrun
Sontget dils gedijs
Bugnei
Surrein
Cavorgia

Giossi Veronica, Sedrun
Monn Flurin, Selva
Monn Flurin, Selva
Monn Gion Giachen, Rueras
Monn Imelda, Rueras
Schmid Vigeli, Zarcuns
Cavegn Venanzi, Camischolas
Deplazes Ursula, Sedrun
Deragisch Valentin, Sedrun
Solèr Ambrosi, Bugnei
Loretz Jovita, Surrein
Hendry Ursulina, Cavorgia

Organists/as

Berther-Berther Rita, Rueras
Pally-Brugger Vinzens, Rueras
Schmid-Bläsi Fabiola, Cuera
Steinacher Erica, Turitg/Mustér

Dirigents dils chors

baselgia Sedrun
baselgia Rueras

Hendry Benedetg, Sedrun
Hendry Tarcisi, Sedrun

Calustra Sedrun

Calustra Rueras

Caluster Selva

Cussegl pastoral:

presidenta

actuar

cassiera

ex. officio:

Ductrina

**Parter ora la s.communiun,
lecturs/as, survetsch preeu-
caristic e gruppia liturgica**

Sminca s. retgs

Deplazes Ursula, Sedrun

Monn-Monn Imelda, Rueras

Monn-Wyss Flurin, Selva

Deplazes-Monn Ursula, Sedrun

Munsch-Vincenz Marcus, Sedrun

Cavegn Barla Agatha, Rueras

Caduff-Deplazes Arthur, Sedrun

Cavegn-Bisquolm Ursulina, Camischolas

Estermann-Schmid Ervina, Gionda

Hendry Rafaela, Gionda

Monn-Monn Imelda, Rueras

Riedi-Berther Maria-Barla, Gionda

sur Manetsch Alexi (entochen ils 30-09-06)

sur Nwachukwu Ozioma

sur Varghese Benny (entochen ils 30-09-06)

sur Reto Nay (dals 1-10-06)

Berther-Loretz Letizia, Camischolas

Cavegn-Bisquolm Ursulina, Camischolas

Venzin Hubert, Rueras

Andreoli-Schmid Alice, Gionda

Berther-Decurtins Tumaisch, Gionda

Berther-Tuor Barla, Rueras

Cathomen-Giossi Nicolina, Rueras

Cavegn-Berther Franzisca, Sedrun

Cavegn-Flury Margrith, Sedrun

Cavegn-Giger Nesa, Sedrun

Decurtins-Jägler Nicole, Sedrun

Deplazes-Monn Ursula, Sedrun

Estermann-Schmid Ervina, Gionda

Giossi-Maissen Veronica, Dentervitgs

Hendry Rafaela, Gionda

Monn-Monn Imelda, Rueras

Monn-Jacomet Marianna, Sedrun

Monn-Jacomet Sep Andriu, Sedrun

Munsch-Vincenz Marcus, Sedrun

Schmid-Manetsch Vigeli, Zarcuns

Soliva-Flepp Marcel, Sedrun

Monn-Schlosser Astrid, Camischolas

PLEIV TUJETSCH

Restauraziun interna dalla baselgia parochiala sogn Vigeli Sedrun 2005/2006 Rapport final dalla cumissiun

La pleiv da Tujetsch e la baselgia da sogn Vigeli

Il vischins da Tujetsch, «de Tüesch», vegnan per l'emprema gada menziunai igl onn 1237. La baselgia a Sedrun existeva gia lu e surveva sco baselgia da vallada, sia posiziun agl ur dil vitg ei perdetga. Da quei fatg plaida la menziun egl anniversari da 1456 sut il datum dils 26 da zercladur 1205: *«Anno domini M^o CC^o V^o [=1205]. Nota quod dedicacio huius ecclesie Tifesch celebratur semper in dominica proxima post festum sancti Vigilii episcopi et martyris».*

La baselgia dad oz ei vegnida eregida alla fin dil 17avel tschentaner. L'entschatta ei stada gl'onn 1691 e la terminaziun ei cartei vel succedida entuorn 1725.

Igl altar principal porta il datum 1703 ed ei ina lavur meisterila da Gion Ritz da Selkingen, Valleis. Il dus altars laterals ed il reliquiari da mintga vart digl altar grond vegnan eregi pli tard (entuorn 1720) entras il feagl da Gion Ritz.

La duas capluttas ella nav vegnan embellidas da vart dretga digl anteriur altar principal, igl altar gothic dalla s.fossa; senier in altar da stuccatura che datescha dalla fin dil 17avel tschentaner. Scantschala sco era igl esch ein lavurs da quei temps.

Restauraziuns internas

L'emprema restauraziun pli vasta ei succedida alla fin dil 19avel tschentaner. Las midadas ein documentadas memia pauc. Ina firma dalla Baviera ha empalau ed executiu las lavurs.

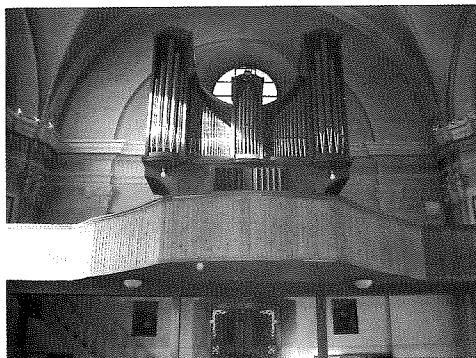
Fotografias documenteschan la baselgia sunter quella restauraziun interna e dattan in maletg dalla situaziun sunter quellas midadas.

La restauraziun da 1935/36 ha purtau in totalmein niev vestgiu agl intern. Tuttas picturas decorativas els arviuls e miraglias ein svanidas e vegnidas cuvridas cun stuccaturas entras Josef Malin dil Principadi da Lichtenstein. Plinavon ein era ils altars vegni restaurai gliez onn. Las midadas ein stadas pulitamein graviontas oravontut cun unitar ils altars en ina color (tgjetschen); cuvrierer il bia digl argien cun verd e surmalegiar las numerusas statuas.

La davosa restauraziun ei succedida 1971. Gliez onn ein las miraglias vegnidas coluradas da niev e la laupia ei vegnida modificada. Ils bauns vegls e malcumadeivels ein vegni remplazzai.

Tuts altars ein vegni schubergiai da rudien, las tablas dalla via dalla crusch ein vegnidas pendidas si senza rom e la cazzola gronda ella nav ei vegnida montada sco illuminaziun principala.

Preparativas per la restauraziun

Cun igl emprem d'october 2002, en sia emprema seduta da constituziun, entscheiva la lavur dalla cumissiun restauraziun, dassignada dalla suprastonza da pleiv. La cumissiun secumpona da Tarcisi Hendry, president, Ursulina Cavegn, actua e Mudest Venzin assessor.

En las empremas sedutas dalla cumissiun vegn perparau in detagliau concept da restauraziun e renovaziun. Plinavon vegnan pliras personas cumpigliadas ella lavur en baselgia consultadas e dumandadas sunter lur giavischs.

Il december 2002 surdat la suprastonza da pleiv ensemen cun la cumissiun la projectaziun al biro d'architectura Bruno Indergand a Cumbel.

Il settember 2003 ha liug l'emprema seduta d'informaziun ensemen cun la suprastonza da pleiv. Suenter sedutas ed uatgas cun la tgira da monuments cantunala ei il concept deffinitiv da restauraziun avon maun, secapescha cun la calculaziun da cuosts ed in plan da finanziaziun.

La fin dil meins da mars (29.3.) 2004 ha liug ina sera d'informaziun en baselgia sco preparaziun per la radunonza extraordinaria da pleiv dils 5 d'avrel 2004. Quella refusescha la calculaziun da cuosts ed il plan da finanziaziun e pretenda ina ulteriura radunonza cun la presentaziun da pliras variantas. La cumissiuon repassa la calculaziun da cuosts e propona treis variantas. La varianta optimala cun la calculaziun da cuosts da 1'397'940.00 vegn acceptada a caschun dalla radunonza ordinaria da pleiv dils 14 da zercladur 2004 ed il credit concedius entras il suveran. Ei suonda las surdadas da lavur, fixaziun da termins e l'organisaziun dalla pastoraziun durant il temps da restauraziun.

Entschatta dallas lavurs

Cun ils 10 da schaner 2005, gest egl onn giubilar dad 800 onns Pleiv Tujetsch, pren la lavur sia entschatta. La lavur succeda en treis etappas:

1. etappa: tuttas lavurs ella nav.

Quella lavur ha cuzzau entochen ils 7 d'uost 2005. Quella dumengia ha giu liug igl emprem survetsch divin ella nav. Denter nav e chor ei vegniu serrau giu cun in umbrival. Il medem di ha la populaziun giu la caschun da prender investa dall'entira baselgia sco era dil clutger e plantiu baselgia. Quei era sco occurrenza en rama dils 800 onns pleiv Tujetsch.

2. etappa: lavurs el chor, principalmein igl altar grond cun tabernachel, tschentar plattas el chor ed adattar las truccas. Ulteriuramein las tablas dalla via dalla crusch.

Quella lavur vegn terminada sils 25 da zercladur 2006. Quei di succeda la fiasta da benedicziun entras igl avat da Mustér en preschientscha d'ina baselgia fullanada.

3. etapa: oravontut restauraziun e renovaziun digl altar dalla sontga fossa.

Quella succeda ils meins november e december 2006. Ils 10 da quei meins ei la lavur terminada. La sentupada dils 21 da december 2006 cun il responsabel dalla tgira da monuments cantunala conferma ed atesta da lur part la cuntentientscha dalla bein reussida restauraziun dil sanctuari.

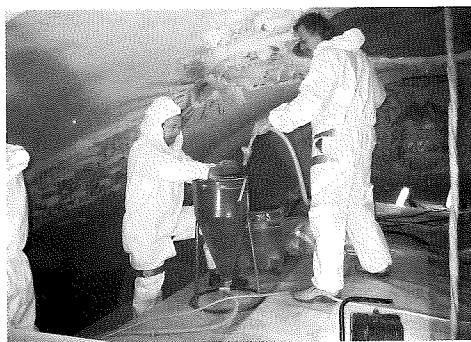

Survesta dallas lavurs da restauraziun

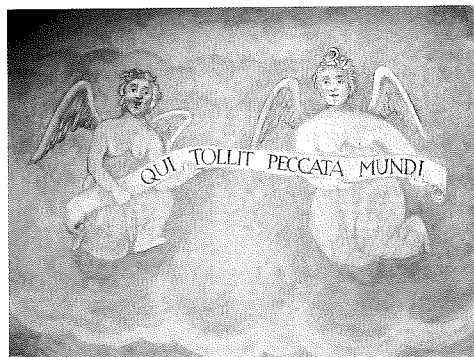
Enteifer quels quasi dus onns ein las suandontas lavurs succedidas:

Sanaziun dallas miraglias dall'entira baselgia cun dar color e rugalar la stuccatura.

Igl arviul ei vegnius schubergiaus entras il restauratur cun in sistem da sittar ruclas da gomma. Tuttas ulteriuras surfatschas senza stuccatura ein vegnidas executadas entras ils picturs cun lavar giu las preits. Igl essenzial ei stau il schubergiar las preits dalla color veglia (dispersiun) e remplazzar quella cun color che lai respirar las miraglias.

Restauraziun da tuttas picturas muralas, ils maletgs egl arviul dalla nav ed oravontut ils maletgs egl artg denter chor e nav. Gest quels eran en in schliet stan, il pli fetg ils aunghels egl artg e lur contuorn, tshiel e nibels. Ils treis maletgs egl arviul dalla nav han basignau ina schubergiada radicala e pintgas amplificaziuns e remaduras.

Midadas vid la lautga cun travestgir il plantschi utsi e reconstruir la fatscha davon en dalla lautga el stan original. Las duas petgas vegnan remplazzas cun petgas rodundas e picturadas.

L'orgla da 1957 obtegn in niev vestgiu en ner e decoraziuns dad aur.

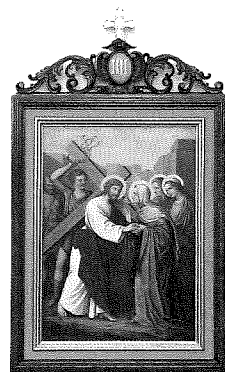
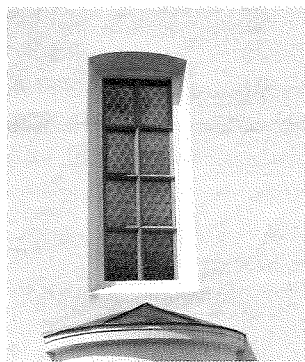
La qualidad dil funs dalla baselgia obtegn aschia in totalmein niev maletg e secumportata ussa meglier cul maletg cumplein dall'entira baselgia.

Tuttas finiastras ein vegnidas remplazzadas cun finiastras da lenn e rundellas rodundas en metal.

Cun quella midada ei la glisch dil baroc turnada anavos en l'entira baselgia. Quella glisch ei levgiament e rihezia – levgiament pil visitader e rihezia per altar, ornaments e gl'entir inventari – igl art cultural-sacral dil sanctuari.

Las 14 tablas dalla via dalla crusch ein vegnidas restauradas e reconstruidas el stan original sco ellas fuva vegnidas furnidas 1890 ord il luvratori da G.Giusep Deplaz da Regensburg en Baviera, in emigrant da Selva. Ellas ein vegnidas pustadas en l'entira baselgia, chor e nav.

Igl onn 1935/36 fuvan las ramas vegnidas redimensiunadas per 8 centimeters e coloradas en alv. Igl onn 1971 ein mo pli ils maletgs vegni pendi si. La decisiun da reconstruir ellas agl original ha pretendiu bia discussiun. La tema che la grondezia fetschi tut memia brac e grev ei denton buca sevirificada. Anzi, entras la nova colur ein ellas daventadas in deletg per l'entira baselgia. Ils maletgs sez ein d'ina exactadad nundetga, fetg ruasseivels, nuot stravagau e surfatg.

Dils dus confessiunals ella nav ei in (senies-ter) vegnius allontanaus ed il restont, ina construcziun da 1935, ei vegnius adattaus al maletg dalla baselgia cun dar ad el la color alva.

El secumporta ussa nundetg bein al maletg cumplein e migeivel ella nav.

Il plantschiu da lenn ei novs ed ils bauns ein vegni bugadai, aschia ch'els fan il maletg pli lev ella nav.

Il baptiszeri zuppaus davos in mir enrihescha ussa la vart dretga dalla baselgia ella nav.

Quei baptiszeri fuva ina part dalla baselgia originala da 1691. Ils onns 60 dil 20avel tschentaner ei vegniu construiu en quei liug in ulterior confessiunal. Igl onn 1971 ei quel puspei vegnius allontanaus e la ruosna ser-rada si cun in mir.

Ina dallas pli vastas midadas ha igl altar dil sogn rusari retschert. Fuva el avon strusch vengonzs da far stem, fa el oz ina paretta d'ina bellezia e construcziun zun admirabla.

Igl umbrival mural, ch'ei vegnius alla glisch pér duront las lavurs da restauraziun, ensiara igl altar da stuccatura e dat ina temprà tut speciala a quei altar construius cun agid dalla Confraternità dil s.rusari e scapulier alla fin dil 17avel tschentaner.

Igl altar fuva vegnius surmalegiaus pliras gadas, carteivel il pli fetg e cun las pli gron

das midadas tier la renovaziun da 1889. La meisa digl altar e l'entira construcziun da lenn dalla part giudem fuva carteivel vegnida construida el 18avel tschentaner. Entras l'allontanaziun ei igl original vegnius alla glisch, sco quei ch'el se presenta oz. Quel fuva per part demolius ed en in stan miserabel.

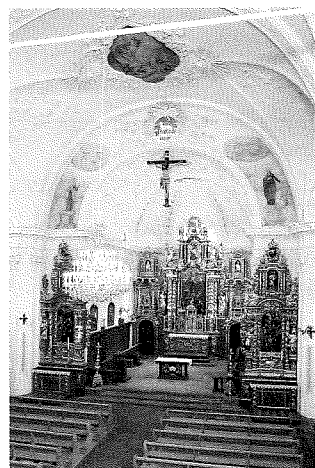
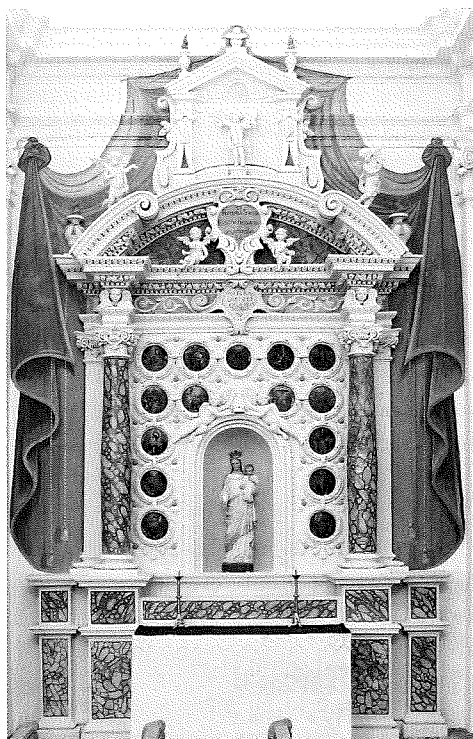
Igl altar dalla s.fossa

Igl anteriur altar principal dalla baselgia d'avon 1691 ei ina construcziun dil 16avel tschentaner. La part culs apostels e la meisa digl

altar ei ina construcziun neogotica dalla fin dil 19avel tschentaner. Suenter igl enguladetsch da 1991 ein las statuas vegnidas remplazzadas cun novas, entagliadas el Tirol dil sid. La part veglia fuva per gronda part vegnida surcolorada e cuvretg igl aur original. Cun la restauraziun ein quellas parts vegnidas reoriginalisadas e la part giudem adattada al maletg digl entir altar. Ussa regia ina biala harmonia denter niev e vegl.

L'entira baselgia ha retschert in niev scaldament e per part ei l'illuminaziun vegnida remplazzada ni amplificada. Pli navon ei, sco prevenziun da humiditad, vegniu creau in foss emplenius cun crappa suenter la miraglia per che la humiditad possi bandunar las miraglias e plantschii. Las truccas ella nav ein vegnidas redimensiunadas cun prender naven ina trucca ed il plantschii el chor ha retschert novas plattas.

Ilts altars ord il luvratori da Ritz, Valleis, han retschiert la cumparsa originala dall'entschatta dil 18avel tschentaner. Entras quella seprentan ils altars a moda bia pli eleganta e leva.

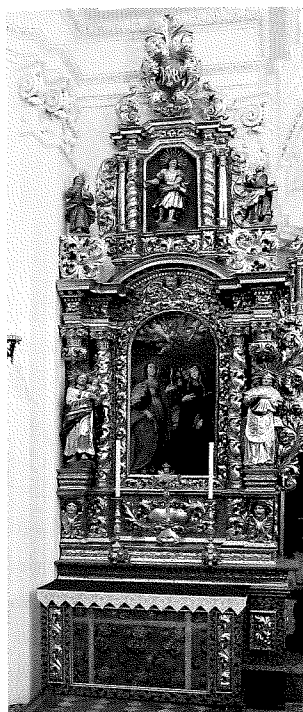
Altar grond

La part principala, la part enamiez ei ina lavur meisterila da Gion Ritz. Ilts reliquiaris da mintga vart ein vegni plitard vitier ed ein ina construcziun dil feagl. Pér la restauraziun ha confirmau per segirtad quei ed attestau ch'era ilts dus altars laterals derivien dil feagl. La meisa digl altar cugl antipendi ei ina reconstrucziun da pli tard, tgunsch dils anno 1889. Ussa fuorman quella part ed ilts reliquiaris ina unitad e la part da Gion Ritz seprenta sco pli veglia part digl altar en sia fuorma e stil tut special.

Las statuas, egl ault il sogn Bab, Nossadunna, sogn Leci ed sontg'Antoni e lu pli afuns sogn Paul e sogn Pieder, han retschiert la cumparsa originala enviers las surmalegiadas da 1935/36. Las fatschas ein daventadas fetg naturalas. Dils tschunconta aungnels egl altar han tuts retschiert ina eleganza naturala, ilts malegiai e quels en fuorma da statua ni entagliai. La magnifica statua da Nossadunna en sia levezia sezalmond encunter tschiel, ha retschiert el fons ina surfatschadad aur per che la glisch dalla finiastra prendi buca naven quella bellezza lavur meisterila dil meister sez. Dil reminent dat la finiastra aviarta el chor ina dimensiun da glisch che dat agl altar e chor ina tempru el senn dil baroc, el senn dils construiders dalla baselgia ed oravontut el senn da Ritz che vul presentar il sogn Bab e Nossadunna ella glisch dil tschiel. Igl argien oz veseivels, fuva avon cuvretgs per gronda part cun verd, levgiescha ussa la dominanza digl aur.

Ils altars laterals

Ils altars laterals da sogn Bistgaun e sontga Brida fuorman ussa ina unitad cumpleina cun igl altar grond cun sias duas differentas construcziuns, dil bab Ritz e lu dil feagl.

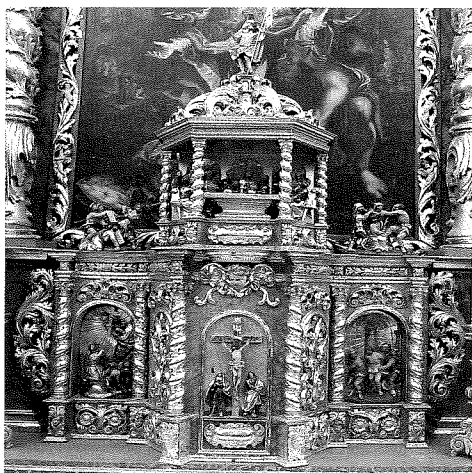

Il maletg dils altars ein da Sigisbert Frey da Mustér. Il dus maletgs dils laterals ein gia avon entgins onns vegni schubergiai e restaurai. Il maletg grond digl altar principal ei vegnius schubergiaus e retuschaus tenor basegns.

Il tabernachel che fuva vegnius adattaus allas perscripiuns da segirtad ils anno 60 dil 20avel tschentaner, ha medemamein survegniu sia cumparsa originala tenor la construcziun admirabla ed unica da Gion Ritz. Admirabel ei si egl ault la sontga tscheina e lu las tschun staziuns dalla via dalla crusch. L'antieriura glich perpetna sclarescha da niev el chor.

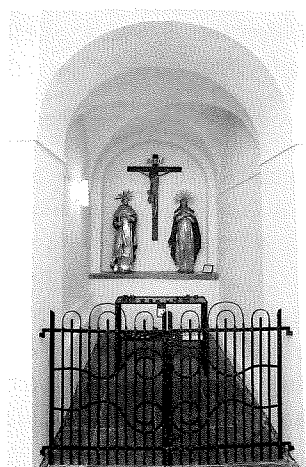
Il dus teschambers han retschiert in plantschiu da plattas e miraglias coloradas da niev. Il teschamber dretg nova illuminaziun e finiastra.

El pierti sesanflavan avon la restauraziun duas statuas (16avel tschentaner) dad uestgs, carteivel presentan ellas il patrun baselgia, sogn Vigeli. Quellas han ussa anflau in plaz en baselgia, e quei da mintga vart dalla entrada. Ellas enriheschan a moda mudesta il funs dalla baselgia.

Il pierti baselgia ha oravontut giu basegns d'ina sanaziun dallas miraglias. Plinavon ha era la caplutta retschiert in niev vestgiu. Tuttas cazzolas ein vegnidadas replazzadas.

La caplutta da vart seniastra enriheschan las duas statuas da sontga Catrina e sogn Dumeni (quellas duas statuas fuvan tenor rapport da 1643 tschentadas sigl altar dil sogn rusari) ed in niev endrizzament dad envidar candeilas.

Ina nova tabla d'informaziun publichescha las actualitads dalla pleiv. Plinavon ein ils parlets d'aua benedida vegni tschentai en pierti.

Resumaziun

Ina lavur da tala dimensiun cun in temps da preparaziun da dus onns e dus onns lavur sa buca succeder senza incaps. Bia sedutas e discussiuns han empalau nus tras quei temps.

La colaboraziun cun las autoritads dalla pleiv sco era cun ils responsabels cantunals ei stada fetg aviarta e fritgeivla. La suprastonza da pleiv ha surdau a nus il pli dallas cumpetenzas, quei che ha fatg nossa lavur pli leva, pli efficients.

L'organisaziun dils survetschs divins durant l'emprema etappa ei succedida a moda fetg plascheivla. La populaziun ha giu capientscha per la nova situaziun. Il biars dils survetschs divins han giu liug a Rueras ni en las capluttas vischinontas. Per las grondas fiastas ei la sala da gimnastica stada a disposiziun. Pli da studegiar han las sepulturas dau enteifer quei temps. Mo era cheu ein sesviluppadas bunas sliagiunns per cumpleina cuntentientscha dils pertuccai.

Las lavurs da tuts luvriers e luvreras, gidonters e gidontras en baselgia ei per gronda part succedidas a moda fetg professiunala. Meinsvart ha ei tuttina dau dad intervegnir e magari era duvrau buna gnarva. La tenuta dallas firmas sedifferenziescha - buca dapertut vegn luvrau tuttina. Pil pli sto vegnir luvrau spert - quei che po valer per ediffecis profans - in edifeci sacral, historic e da tala dimensiun pretenda segiramein ina outra vesta e tenuta. La sensibilidat pil detagl ha meinsvart muncau.

La restauraziun ha giu per finamira essenziala il sanar las miraglias, la part davos dalla baselgia e lu oravontut il restaurar tut ils altars el stan original.

Il resultat ei evidents e l'entira atmosfera dil sanctuari ei daventada pli leva, pli clara e migeivla. Ei regia ussa ina atmosfera unica, ina ruasseivladad ed ina glisch el senn dil baroc.

Il maletg dalla baselgia ei ussa cumpleinamein adattaus. Las necessarias installaziuns tecnicas surveschan allas pretensiuns dil temps e levgieschan e surveschan a parochians/anas e responsabels/as.

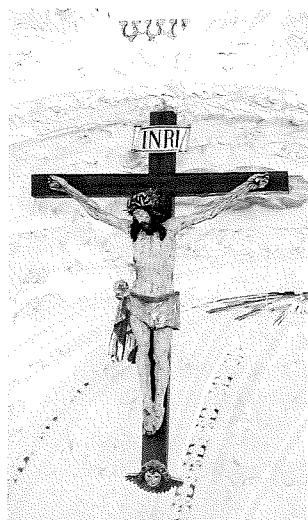
Il quen final

Las finanzas ein stadas dalla entschatta neu in terren dir. Aschia ha era il suveran buca acceptau l'emprema calculaziun da cuosts ed il plan da finanzas. Ei ha duvrau ina secunda radunonza. En quella ei il credit da 1'397'940.00 vegnius concedius per la restauraziun e renovaziun.

Beinspert ei vegniu instradau l'activitad en rimnar daners per financiar il vast project da restauraziun. Differentas instituziuns svizras ein vegnidas contactadas e dumandadas per sustegn. Cun agid d'in prospect ei la populaziun indigena e dalla regiun vegnida dumandada da sustener quella ovra finanziamein.

Las autoritads communalas ein vegnidas informadas cun l'intenziun da retscheiver era dalla vart politica in agid finanziel. La baselgia sco object sacral da gronda valeta culturala ei era per la vischnaunca in enrihament cultural – mo oravontut il sanctuari che survescha per la tgira dil spert cristian, ch'ei impurtonts per ina cuminonza da vischinas e vischins e da tuts sesents ella val. Las autoritads ein semussadas generusas cun sustener la restauraziun e cun surprender la mesadad dils cuosts che seresultan ord la lavur vid tuchiez ed ura, caplutta da morts ed illuminaziun el liber.

La baselgia ei da renum cantunal e naziunal, pia in monument historic federal. La baselgia da sogn Vigeli ei la pli gronda baselgia dil baroc ault el grischun, cun excepziun dalla baselgia claustrala a Mustér. Quei ha era giustificau il sustegn finanziel da cantun e confederaziun.

Survesta dil quen final

Expensas

1. Installaziun dil plazzal e palancau	50'264.45
2. Lavur da construcziun	100'258.95
3. Plattas naturalas	42'973.40
4. Finiastras e glasa	128'311.95
5. Installaziuns electricas	245'180.80
6. Ligiadura	55'991.45
7. Lavur da lenn	17'688.40
8. Lautga, bauns, plantschiu	36'725.75
9. Lavurs da pictur	68'257.75
10. Restauraziun	574'421.10
11. Honorars	158'535.25
12. Orgla	24'378.55
13. Tuchiez ed ura	44'186.05
14. Segiradas e taxas	4'163.00
15. Copias	7'059.05
16. Diversas e nunprovediu	14'402.45
17. Spesas e tscheins bancars	4'892.80
	145.00
Total	1'577'836.15

Entradas

1. Pleiv Tujetsch	200'000.00
2. Fundaziuns	112'000.00
3. Vischnaunca Tujetsch	100'000.00
4. Tgira da monuments cantunala (à conto)	280'000.00
5. Pleiv Tujetsch, divers quens	35'571.75
6. Cumissiu centrala rom. catolica	30'000.00
7. Missiu interna (donaziuns)	38'354.65
8. Firms	36'700.00
9. Entras plevon sur Alexi Manetsch, s. retgs	10'724.65
10. Segiradas	8'835.65
11. Uniun da dunnas Tujetsch	1'339.00
12. Pievel; diversas donaziuns	64'782.10
13. Vischnaunca Tujetsch: clutger, caplutta da morts	31'184.65
14. Pleiv; unfrendas, stipendis	13'423.65
Total	962'916.10

Cumparegliaziun

Expensas; cuosts da restauraziun	1'577'836.15
Entradas; subvenziuns/donaziuns	962'916.10
tscheins scuntra	145.00
Surpli expensas	614'775.05

Finanzas (mussament):

Deivet bancar	514'775.05	
Emprest Missiu interna	<u>100'000.00</u>	614'775.05

Subvenziuns restontas:

- Confederaziun	187'812.00	
- Cantun	<u>106'468.00</u>	-294'280.00

Deivet restont per la Pleiv

*320'495.05

Commentari e remarcas tiel quen final

La summa totala da 1'577'836.15 plaيدا claramein d'in surpassament dil credit concediu a caschun dalla decisiun dalla renovaziun dalla baselgia parochiala. La summa da surpli d'expensas munta 179'896.15 francs.

Nua ein ils surpassamnets succedi? La survesta dat il mussament en cefras e plaيدا clar e transparent.

Survesta: quen e preventiv	Quen	Preventiv	Differenza +/-
1.Installaziun dil plazzal e palancau	50'264.45	36'000.00	+ 14'264.45
2.Lavur da construcziun	42'345.25	23'000.00	+ 19'345.25
3.Plattas naturalas	42'973.40	40'200.00	+ 2'773.40
4.Finiastras e glasa	123'482.45	99'800.00	+ 23'682.45
5.Installaziuns electricas	234'561.05	204'300.00	+ 30'261.05
6.Ligiadura	55'991.45	45'000.00	+ 10'991.45
7.Lavur da lenn	75'602.10	70'000.00	+ 5'602.10
8.Lautga, bauns, plantschui	36'725.75	27'400.00	+ 9'325.75
9.Lavurs da pictur	68'257.75	51'000.00	+ 17'257.75
10. Restauraziun altars, orgla ...	598'799.65	600'000.00	- 1'200.35
11. Honorars	158'535.25	146'000.00	+ 12'535.25
12. Tuchiez ed ura	44'186.05	22'240.00	+ 21'946.05
13. Segiradas e taxas	4'163.00	3'000.00	+ 1'163.00
14. Copias	7'059.05	5'000.00	+ 2'059.05
15. Diversas e nunprovediu	29'851.70	25'000.00	+ 4'851.70
16. Spesas e tscheins bancars	4'892.80		+ 4'892.80
	145.00		+ 145.00
Total	1'577'836.15	1'397'940.00	+179'896.15

Igl ei gl'emprem da dir che, cumissiun e suprastanza da pleiv, han stuiu, ni anflau per necessari dad executir dapli lavurs che stai previdas ella calculaziun da cuosts. Summau quels cuosts dat quei gia in total d'in surpli dad expensas en la summa da 139'147.65. Lavurs da quei gener ein stadas, per numnar ina schelta: restauraziun da tuts candelabers e crucifixs, staziuns dalla via dalla crusch, tabernachel, tabla da canzuns, altar gotic, revisiun dall'orgla, indrezs sanitars ed auter.

Ils auters cuots serepartan ulivamein en tuts contos. Surpresas duront l'execuziun ein adina puspei sepresentadas, caschunond lu era cuosts supplementars. In baghetg historic ei pil pli predestinaus per novas situaziuns.

Survesta dallas interpresas

Firma Roburu, Trimmis	Palancau per presondaziuns
Steger, SA, Mustér	Palancau
Silvio Monn, Sedrun	Scrinaria, diversas lavur pintgas
Loretz, SA, Sedrun	Lavurs da construcziun
Giossi SA, Rueras	Scrinaria, lautga
Murer SA, Sedrun	Lavurs da construcziun
Greppi, SA	Transport
Lino Polti SA	Tagliaplattas
Caderas SA, Sedrun	Tschentaplattas
Cavigeli Transports	Transports
Wallimann Hans, Alpnach	Finiastras d'art
Claustra Engelberg	Finiastras
Hugo Felix, Airola	Stuccaturas
Deragisch SA, Sedrun	Scrinaria, lavurs pli pintgas
Sauter SA	Indrezs d'alarm
Energia Alpina	Installaziuns electricas
Ullman Yvonne	Candeilas per cazzola principala
Berther Sep Lurenz	Fravia, diversas lavurs
Fluora Leuchten SA	Cazzolas sin lautga
Steffens SA	Aultplidaders ed indrezs technics
Ch. Keller Design SA	Planisaziun dalla illuminaziun
Eisenhart SA	Scaldament, pegnas
Fras Berther SA, Rueras	Scrinaria, plantschium
Giossi Gabriel, Sedrun	Teppi, lautga e scala
Fras Venzin, Rueras	Picturia
Joos Jörg, Andeer	Restauratur e cussegliader
Halon Piotr, Sedrun	Planisaziun
Indergand Bruno, Cumbel	Plansiazium
Klaus Knöchel	Cazzola orgla
Metzler Orgelbau SA	Orgla
Jakob Muri AG	Tuchiez ed ura
National Suisse	Segiradas
Kaiser & Kraft	Tabla d'informaziun
Spescha e Grünenfelder, Glion	Prospect
Turnell, Cuera	Schubergiar fier
F. Meyer/Muya-Design	Cazzola, amplificaziuns da glas
Monego Barla, Rueras	Umbrival grond
L. Derungs, Surcasti	Indrez da candeilas el pierti
Vigeli Hendry, Cavorgia	Entagls
Hendry SA, Sedrun	Installaziuns sanitaras
A. Furger, Vals	Finiastras

Plaid final

La restauraziun dalla baselgia da sogn Vigeli ei stada ina curaschusa interpresa dalla pleiv da Tujetsch.

La responsabladad pigl object cultural e sacral ha la cuminonza dalla pleiv demussau cun la concessiun dil credit; mo era la responsabladad enviars nos antenats che han construiu in edifeci sacral da tala dimensiun, da lezzas uras in mussament da religiusadad d'ina immensa ed oz strusch capeivla tenuta religiosa.

Vischinas e vischins han medemamein susteniu il project cun in grondius agid finanziel e cun ina gronda capientscha duront il liung temps da restauraziun. Igl interess duront il temps da restauraziun ei staus gronds. Biars han adina puspei visitau il plaz da lavur: lur baselgia. Discussiuns e critica constructiva han accumpignau nus e levgiu bein enqualga nossas decisiuns. Lauds ed engraziaments han motivau nus e susteniu nossa lavur.

A tuts cumpigliai vid la lavur, a tut la populaziun in sincer e cordial engraziament – oravon-tut in laud a tonta generusadad per nies object sacral e cultural da renum naziunal!

Per la cumissiun: Tarcisi Hendry

